

AZİZ NESİN'İN *TUT ELİMDEN ROVNI* ADLI OYUNUNDA ÇİFT (KARI-KOCA) İLİŞKİSİNDE YALNIZLIK TEMASI

Yrd. Doç.Dr. Şengül KOCAMAN
Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi
Yabancı Diller Bölümü Fransız Anabilim Dalı
www.skocaman4@hotmail.com

ÖZET

Makalemizde Türk edebiyatının önemli yazarlarından Aziz Nesin'in *Tut Elimden Rovni* adlı oyununu yalnızlık teması yönünden incelemeye çalıştık. Öncelikle, Melâ ve Rovni iletişimsizliği başlığı altında, çiftin yalnızlık nedenleri üzerinde durduk. Daha sonra, oyun aksesuarlarının söz konusu çiftin yalnızlığının en belirgin göstergeleri olduğunu göstermeyi amaçladık ve son olarak da, Mela ve Rovni'nin içinde buldukları durumdan kurtulma çabasını irdeledik.

Anahtar sözcükler: Aziz Nesin, tiyatro, *Tut Elimden Rovni*, iletişimsizlik

RESUME

Dans cet article, nous avons essayé d'aborder *Tut Elimden Rovni* d'Aziz Nesin, auteur célèbre turc de plusieurs oeuvres littéraires, du point de vue thématique. Nous avons d'abord analysé les raisons de solitude du couple Melâ et Rovni sous le titre de "le manque de communication" dans le couple et puis, démontré comment les accessoires possèdent un rôle important dans la démonstration de cette solitude. Enfin, nous avons examiné les efforts du couple de se sauver de cette solitude.

Mots-clés: Aziz Nesin, théâtre, *Tut Elimden Rovni*, l'incommunication.

GİRİŞ

Aziz Nesin'in tiyatroyla ilgisi çocukluk yıllarına dayanır. Bir komşu kadın onu tuluat tiyatrosuna götürür. Oyundan etkilenen Nesin, eve döndüğünde bir oyun yazar ve o zamanlar sekiz yaşındadır. Tiyatro tutkusu, onu ileriki yıllarda da bırakmaz. Hedefleri arasında tiyatro oyuncusu olmak da vardır.

Tiyatro oyuncusu, ressam ya da yazar olmak... Bu üç uğraşından birine kavuşmak benim için büyük tutkuydu. (...) Otuz yaşına değin yaşamım, bu üç sanattan birine kavuşmak için sürekli atılımlarla geçti (Kabacalı, 1995: 32).

Profesyonel anlamda ilk oyunu olan *Biraz Gelir misiniz?*'i 1938'de yazar. Daha sonra onu *Bir Şey Yap Met*, *Toros Canavarı*, *Çiçü*, *Hadi Öldürsene Canikom*, *Hakkımı Ver Hakkı*, *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz*, *Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı*, *Üç Karagöz Oyunu* gibi oyunlar izler. Ancak, edebiyatın her alanında sayısız eser veren Aziz Nesin'in tiyatro tutkusuna rağmen bu alanda kaleme aldığı eserlerin azlığı dikkat çekicidir. Yazar, bu azlığı, oyun metni yazmadaki titizliliğine ve bunu fazlasıyla önemsemesine bağlar.

Oyun çoğunlukla yapıldığı gibi – arada benim de yaptığım gibi- sahneye çıkarılmış öykü değildir. (...) Oyunlarım arasında onbeş – yirmi kez yazdıklarım olmuştur (Yüksel, 1997: 30).

Eserler birbirinden farklı olsa da, her birinde toplum sorunlarına, sıkıntılara etraflıca değinilmiştir. Nesin yaşadığı toplumun düzensizliklerini, çarpıklıklarını, yapılan haksızlıkları, toplumun her kesiminden insanın anlayabileceği dilden anlatarak, yaşamla eserleri arasında olağanüstü bir paralellik yaratmayı başarmış bir yazardır. Bunu yaparken, mizah onun en etkileyici silahı olmuş, gülmece yazınının da en büyük ustaları arasında yer almıştır. Feridun Andaç, Aziz Nesin'in bu yönüne değinirken şunları söyler:

Yapıtlarında toplumun geniş bir kesiminin sorunlarını dile getirerek, yaşamı bütün yönleriyle yansıtmaya ereğini güder. Toplumsal gerçekçi yönelimi, ülkenin toplumsal değişim süreçlerini ve bu değişim içindeki insanın konumunu saptamaya yöneliktir. Toplumsal yapıdaki aksaklıkları, bunların güncel yaşamlara yansımaları; bu bağlamda, insanların birtakım özelliklerini humour yüklü bir anlatımla yansıtarak, geniş bir toplum panoraması çizdi.
(http://www.nesinvakfi.org/aziz_nesin_feridun_andac.html).

Nesin, sadece toplumsal düzeni eleştiren eserler vermez, insanların birey olarak, yaşlılık, hastalık, yalnızlık ölüm gibi yaşamda karşılaştıkları sıkıntılara, çaresizliklerine de değinir. Toplumsal sorunların yanı sıra, birey, birey-toplum, ve özellikle iki birey arasındaki ve çift olarak adlandırdığımız karı-koca ilişkilerini inceleyen eserler de verir. Toplumsal sorunlarında ötesine geçerek, insanın temel sorunlarına değinildiği, insana özgü gerçeklerin anlatıldığı bu konulara oyunlarında da rastlıyoruz. Aziz Nesin'in deyimiyile, oyunlarında yapmak istediği “hiçbir zaman ve hiçbir yerde değişmez olan insan gerçeğidir” (Nesin, 1996: 63). Bu gerçeklerden biri de, şüphesiz insanın yalnızlığıdır.

Aziz Nesin 1970'lerde gün ışığına çıkan üç oyunu, birey-toplum ilişkisi üstüne yoğunlaştırdığı tiyatrosunu – bir süre için- bireyin iç dünyasına yöneltir. (...) *Çiçü*, *Tut Elimden Rovni* ve *Hadi Öldürsene Canikom* Aziz Nesin'in yalnızlığı bireysel düzeyde işlediği oyunlarıdır (Yüksel, 1997: 37).

“Gecenin bir zamanı evine gelince kilitte duyuyorsan anahtarın sesini anla ki yalnızsın” dizelerinin bulunduğu *Sesler* adlı şiirinde yalnızlık, Nesin tarzıyla somutlaştırılmıştır. *Her Yerde Yalnızlığım Var* hikâyesinde kadın ve erkek kahramanının en belirgin ortak özelliği yalnızlıklarıdır. *Haklı Olan Bir Ayak Başparmağı*'nda, hikaye kahramanı ayağının başparmağı ile konuşup dertleşecek kadar yalnızdır. Dolayısıyla yalnızlık temasını, yazarın eserlerinde sıkça işlediği bir konu olarak görmek mümkün. Bizde çalışmamızda bu konuyu, çok fazla incelenmediğini gördüğümüz tiyatro oyunlarından *Tut Elimden Rovni*'de ele almayı, karıkoca ilişkisini tematik bir yaklaşımla, esere dönük eleştiri metoduna dayalı incelemeyi uygun bulduk. Bunu yaparken, öncelikle

çiftin yalnızlık nedenlerini, yalnızlıktan kurtulma çabalarını karıkoca ilişkisinin çelişkileri içinde göstermeyi amaçlamaktayız. Aziz Nesin'in yalnızlık tanımı oyun kişilerinin durumunu en iyi şekilde anlattığı için, bu tanımın çalışmamızın temel taşı oluşturduğunu söyleyebiliriz. Nesin yalnızlığı, "insanın kendisini başkalarıyla bölüşmemesi, başkalarını kendisiyle bölüşmemesi, ortaklaşmaması demektir. Bizim coşkularımızda başkaları susuksa, başkalarının acısına biz duygusuzsak, hepimiz yalnız demektir" (Nesin, 1996: 87) olarak tanımlar ve evlilikle yalnızlık arasındaki bağlantıyı şöyle açıklar.

(...) Yani evlenmenin amacı salt çiftleşmek, döllenmek, çocuk yapmak ve bunların hepinin dışındaki zar olan aşka değil. Bunların çok ötesinde, evlenmenin başka bir nedeni var, gerçek bir neden... Ne var ki insanlar bu gerçek evlilik nedenini bilinçli olarak düşünmüyorlar, bilmiyorlar ama bu gerçek neden, içlerinde gizli olarak derinlerde yaşıyor. Bu gerçek neden şudur: İnsanlar çok umarsız, çok yalnız (Nesin, 1996: 135).

Nesin, evliliği yalnızlıktan kurtulmak adına iki kişinin birbirine tutunması olarak değerlendirir ve *Tut Elimden Rovni*'de yalnızlık içinde boğulmaya yüz tutan bir çiftin hikayesini sunar. Oyun, Melâ ve Rovni adında 15 senelik evli, sirk cambazı bir karı koca çiftin ilişkisi üzerine kuruludur. Rovni kırkbeş, Melâ'nın ise Otuzbeş yaşında olup, kocasına partnerlik yapmaktadır.

1- Melâ ve Rovni İletişimsizliği

İletişim genel şekliyle tanımlandığında, karşılıklı duygu ve düşüncelerin alışverişi, karşılıklı anlamadır. Dolayısıyla iletişim, karşılıklı bir şeyler paylaşmayı gerektiren bir süreçtir. Melâ ve Rovni'nin ilişkisini bu açıdan inceleyecek olursak, çiftin bu konuda özellikle oyunun ilk iki bölümünde pek de başarılı olmadığını görebiliriz. İletişimsizlikleri onların yalnızlıklarının en büyük nedenidir. Oyun, Melâ'nın işiyle ilgili şikâyetleriyle başlar.

Rovni: (*Bavuldan çıkardığı bir afişi duvara raptiyelerken*) İnsan işine saygı duymalı.

Melâ: Hıl... Yıllardır hep bu: İş, iş, iş... İnsan işine saygı duymalıymış! ... Evet, ama kendi işine... Benim değil, senin işin bu...

(...)

Rovni: Bizim, bizim... İkimizin işi... (Nesin, 1992: 179-180).

Melâ, yaptığı işi sevmeyen, kocasının yanında onun iş partneri olmaktan ileri gidemeyen, yorgun, mutsuz bir kadındır. O halde onu bu işi yapmaya iten ne? Sorusunun cevabını yine Melâ kendisi verir.

Melâ: ... Hiç bir kadının kocası için yapamayacağı şeyi yaptım. (...) Bir kadının yarım saat saçlarından tavana asılı, ipte canbazlık yapması kolay mı? Sonra trapezden ayaklarıma atılır, ayak bileklerimi tutup

sallanırsın. Yalnız bu gösteri için iki yıl çalıştım. Bak kafamın derisine bak, kösele gibi. (...) Ben bütün bunları yalnız senin için yaptım (Nesin, 1992: 196).

Melâ, erkeğini mutlu etmek adına, böylesine korku dolu, zor olan bir işi yıllardır yapmaktadır. Çünkü o bir seven kadındır ve Nesin'in deyimiyle "seven kadın, aşkı uğruna olanaksızları olanaklı kılan (...), hiç düşünmeden ölümü göze alan kadındır" (Nesin, 1996: 225). Nesin, bu özelliğin erkeklerde çok az veya hiç olmadığını da belirterek, bunu daha çok kadınlardaki dişilik duygusuna bağlar.

Kadındaki dişilik duygusunun olumlu yönde belirişi, analık sevgisi olarak almaz fedakârlıklarda, erkeğin sevgisinde yine akıl almaz işler başarılmasında görülür. "Seven kadının yapamayacağı hiçbir şey yoktur!" sözü buradan geliyor (Nesin, 1996: 225).

Yazarında söz ettiği bu dişilik duygusundan olacak ki, Melâ kocasının mutluluğunu kendi mutsuzluğuna tercih etmiştir. Melâ'nın mutsuzluğu ve yalnızlığı karşısında Rovni'nin iş hırsı yer alır.

Melâ: İş, iş, hep iş... Başka bir şey düşünmez misin?
Rovni: Ne düşünebilirim? (Nesin, 1992: 186).

Rovni'nin hayatını tamamen iş doldürmüştür. "Ne düşünebilirim?" sorusu, hayatında Melâ'ya, karısına dahi ayıracak bir yerin olmadığını gösterir. Rovni, kendini gündelik yaşamın akışına bırakmış, tüm zamanını yaptığı işin doldurduğu, eşiyile ve çevresiyile bağlantılarının kopma noktasında olduğu bir konum sergilerken, Melâ, bir eş olarak, kocasının yanında ikinci plana itilmiş, kocasının başarısı için çalışan bir kadın modelidir. İçinde bulunduğu durumdan az da olsa uzaklaşmak adına kendini içkiye vermiş ve sık sık Rovni'nin yakınmalarına maruz kalmıştır. Bu yakınma Melâ'nın sağlığından endişe ettiği için değil, işlerini en iyi şekilde yapmalarına engel olduğu içindir. Melâ, bunu dile getirirken Rovni'nin bencilliğini vurgulamak ister gibidir.

Rovni: İçme dedikçe inadına içiyorsun. (...)
Melâ: Ama sen, sağlığım için benim için sağlığımı düşünmüyorsun ki...
(...) Sarhoş olurum, hasta olurum da işe çıkamam yada işini bozarım diye... Akrobatlar kralı Rovni hiç falso yapar mı? (Nesin, 1992: 180).

Başarı hırsı Rovni'nin bütün benliğini sarıp sarmalamıştır. O, işindeki başarısına engel olan her türlü alternatifini yaşamından silip atar. Melâ'nın çok isteyip sahip olamadığı çocuk da bunlardan biridir. Melâ, yalnızlığından yakınırken çocuk özleminden de sık sık söz eder. Rovni'nin baskısıyla, birçok defa çocuk aldırma zorunda kalan Melâ, en son çocuğunu da bir gösteri sırasında düşürmüştür.

Melâ: Sus! Beni yıllarca analık duygusundan yoksun bıraktın. Çocuklarımı çürük diş gibi karnımdan söktürüp attırdın. Her

ameliyatta, köklerle tüm benliğimin kendi kendimden koparıldığını duydum.

(...)

Rovni: Anladın ya şimdi. Has canbazların çocukları olamaz, canbazlıklarından başka hiçbir şeyleri olamaz (Nesin, 1992: 201-202).

Rovni'nin işine gömülmüşlüğü, bir kadın için kutsal sayılabilecek bir özellik olan anne olma özlemini de, Melâ'nın hayatında geri plana itmiştir. Kararların tek taraflı alındığı, karşılıkta söz hakkı verilmediği bir ilişkide gerçek bir iletişimden nasıl söz edebiliriz? Çoğu kez, Rovni Melâ'yı dinlemez bile...

Melâ: Yine işin, hep işin... Benim için değil ki, kendin için.

Rovni (*Melâ'yı duymuyordur, heyecan içinde*): Hayatımın en büyük gösterisi, başka hiçbir canbazın taklit edemeyeceği bir gösteri olacak... (Nesin, 1992: 195).

Melâ ve Rovni ilişkisinde, Rovni'nin Melâ'ya karşı duyduğu bir takım kuşkular, karıkoca arasındaki iletişim dolayısıyla yalnızlık sorununun diğer önemli nedenidir. Rovni'nin yıllar önce kendisine ihanet eden bir kadınla ilişkisinin olması bir anlamda onu Melâ'nın sevgisinden kuşku duymaya, ona sürekli şüpheyle yaklaşmaya iter. İçini yiyip bitiren bu şüphe, Melâ'ya yakınlaşmasını engeller. Gösterilerinde kullandıkları ve Lanfa adını verdikleri bisiklete çocuğuymuş gibi sarılan Melâ'ya aşırı tepkisi bundandır.

Melâ (*Lanfa'ya sıkı sarılır*): Çocuğum...

Rovni: Piçim diye bağırna basmalısın onu... (Nesin, 1992: 201).

Melâ: Yalan! Ne kuşkulu insansın, (...) (Nesin, 1992: 241).

*Tut Elimden Rovni'*de yaşanan kuşkular, güvensizlikler, korkular, hırslar karı kocayı birbirlerinden ve çevrelerinden tamamen koparmış, yalnızlık çemberi içinde iki yabancı konumuna getirmiştir. Melâ ve Rovni'nin yalnızlığı ile ilgili olarak Ayşegül Yüksel şöyle diyor:

Nesin'in kadın-erkek ilişkisini derinlikli bir yaklaşımla irdelediği tek yapıtı olan bu oyunda kadın da erkek de yoğun bir yalnızlığın içine itilmiştir. Yalnızca toplum karşısındaki bireysel başarısı için durmadan usanmadan çalırken, iki karısını da başarısına katkıda bulunacak birer araç olarak kullanmış olan ve ilk karısının ihanetinden sonra ikinci karısını da hep kuşkuyla gözleyen erkeğin yalnızlığı, yalnızca sevilen bir eş olmayı özleyen kadının yalnızlığıyla dengelenir (Yüksel, 1997: 38).

Melâ'nın yalnızlığından kurtulma adına Rovni'ye doğru attığı her adım, Rovni tarafından geri itilmiştir. Bu geri itme, Rovni'yi de yalnızlık kuyusunun derinliklerine gömmüştür. İletişim, tek taraflı olamayacağından Melâ'nın kocasıyla iletişim kurma çabası ve onun tarafından sevilme, ellerinin tutulma isteği boşunadır.

Melâ (*Başını, Rovni'nin göğsüne dayayarak yavaşça konuşur*): Tut ellerimden Rovni... Bırakma hiç ellerimi... (Nesin, 1992: 197).

Yine, Melâ ve Rovni arasındaki ilişkiye yönelik olarak Sennur Sezer'in ifadeleri düşüncelerimizi doğrular niteliktedir:

Tut Elimden Rovni" birlikte trapez numaraları yapan bir karı-kocanın öyküsüdür. Her numarada, yaşaması, eşinin elini tutup tutmasına bağlı olanların, karşısındakinin sevgisinden duyduğu kuşkunun, sevginin bitmesinden duyulan korkunun yer aldığı bir ilişki (www.radical.com.tr 16.12.2005).

Çiftin yaşamında paylaşımlar yok denecek kadar azalmış, ilişkileri tek taraflı mutluluk "Rovni'nin mutluluğu" üzerine kurulmuştur. Birbirinden uzaklaşan Melâ ve Rovni'nin nesnelere yakınlığı oyunun ilgi çekici özelliklerindedir.

2- Tut Elimden Rovni'de Yalnızlık Göstergeleri

a- Oyun Nesneleri: Lanfa ve Mestini

Tut Elimden Rovni'de kişilerin yalnızlıklarını en iyi şekilde vurgulayan oyunda kullanılan nesnelere, Melâ ve Rovni yalnızlıklarından az da olsa kurtulmak adına gösterilerinde kullandıkları nesnelere sarılırlar. Bunlar Mestini ve Lanfa'dır. Mestini "parlak maden borulardan yapılmış bir canbazlık aygıtı. Merdiven, sehpa, masa, iskemle vb biçimlere sokulabilir." Lanfa "bir çok büyük, öbürü çok küçük iki tekerlekli canbaz bisikletidir" (Nesin, 1992: 175).

Oyunda kullanılan nesnelere, Ionesco'nun *Sandalyeler* oyunundaki Sandalyeleri, *Amede ya da ondan nasıl kurtulmalı?* adlı oyunundaki cesedi, Samuel Beckett'in *Godot'yu Beklerken*'deki Lucky ve Pozzo'nun kullandıkları şapka ve çizmeleri hatırlatırçasına ilginçtir. Çünkü Mestini ve Lanfa, oyun aksesuarı olmaktan öteye giderek ayrı bir önem taşırlar. Mestini, cambazlık işinde kullanılan, evin herhangi bir köşesinde bulunması gereken bir aygıt değil, koltuğa oturtulan, incinilmesinden korkulan bir insan gibidir.

Rovni: (...) *Mestini'yi bir insanmış gibi koltuğa oturtur, sevgiyle okşiyarak* Yollarda bir yeri incinecek diye hep aklım bundaydı. Öyle hoyrat ki adamlar... (Nesin, 1992: 181).

Mestini basit bir nesneden öte, cinsiyeti olan bir insan gibi Melâ tarafından kiskanılmaktadır.

Melâ (*Kıskançlıkla*): Yine mi senin Mestini? Hep Mestini... Bıktım artık. (*Rovni, mendiliyle tozlarını silip Mestini'yi parlatmaktadır*) Oldu olacak, sevgili Mestini'ne makyaj da yap... (*İçer*) Ortaklaşa bişeyimiz yok ama, benim bir ortağım var işte: Mestini!... Senin sevgili Mestini'n... (Nesin, 1992: 181).

Ve Mestini, Rovni'nin yalnızlığından uzaklaşmasına yardımcı olan önemli bir uğraştır.

Rovni: Benden o kadar uzaktasın ki, Mestini de olmasa patlıyacağım.... Ne yapabilirim başka? (Nesin, 1992: 182).

Rovni'nin Mestini'ye gösterdiği ilgiyi Melâ'da Lanfa'ya göstermektedir. Ona tıpkı bir bebek gibi davranır. Melâ'ya göre, Lanfa'nın duracağı yer kapının yanı değil, karyola olmalıdır.

Melâ: ... (Rovni, kutudan çıkardığı Lanfa'yı kapının yanına gelişi güzel duyar) Ne o, Lanfa'yı atıverdin bir yana... Mestini öz de, Lanfa üveği mi? (Hiddetle kalkıp Lanfayı alır) Hani, senin işine saygın vardı? Yoksa Lanfa işimizin gereği değil mi? (Lanfa'yı bir insan gibi karyolaya oturtup sırtını duvara dayar. Mantosunu çıkarıp Lanfa'ya giydirir, şapkasını da Lanfa'nın gidonuna koyar) (Nesin, 1992: 182).

Bazen bu ilgi annenin çocuğuna gösterdiği şefkati andırır. Lanfa'yı üşümemesi için iyice sarmak gerekir.

Rovni: ... İyice sar da üşümesin (Nesin, 1992: 182).

Çift için, Lanfa tıpkı bir insan gibi acı duyabilir. Nitekim yerini değiştirirken bir yerinin acıyıp acımadığı Melâ'yı endişelendirir.

Melâ: ... (Sözü biterken, Lanfa birden gürültüyle karyoladan devrilip düşer.... Sonra Melâ koşup Lanfa'yı eski yerine koyar) Bir yeri acıdı mı acaba? (Nesin, 1992: 183).

Mestini ve Lanfa'nın oyunun temel çatışmasını simgelediğini ileri süren Önder Parker, onları "Melâ ile Rovni'nin birbirlerinden kopuk duyguları, bunları birbirlerine açıklayamayışları, diyalog kuramayışları, topluma ve kendilerine yabancılamaları" (Paker, 2008: 113) olarak değerlendirir. Bu iki oyun nesnesi, çiftin çatışmalarının kaynağını oluşturan kuşku, güvensizlik, korku gibi duyguların tiyatro diliyle anlatımı olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Aziz Nesin tiyatro ile ilgili olarak "ben anlatmayı değil, göstermeyi yeğledim, çünkü oyun yazarı anlatımcı değil gösterimcidir" (Nesin, 1996: 46) derken, yirminci yüzyıl tiyatro kuramcılarında Antonin Artaud'nun tiyatroyu her şeyden önce gösteri üzerine temellendirme düşüncesine yakınlığı dikkat çekicidir.

Mestini ve Lanfa, Mela ve Rovni'nin yalnızlıklarını en belirgin şekilde gösteren nesnelere olmakla birlikte, oyundaki dramatik havayı az da olsa yumuşatan önemli unsurlardır. Melâ ve Rovni'nin karamsarlıklarını dile getiren cümleler, endişe, korku, sevgisizlik dolu ifadeler bir noktada seyirci-okuyucuda sıkıntılı anlar yaşatır. Bu sıkıntılı ortam ışık, müzik, ses gibi tiyatroya özgü öğelerle daha da artırılır. Yazar oyun için yaptığı açıklamada düşüncelerini şöyle dile getirir.

Oyunun sonlarına doğru, aralarında dengeyi sağlayıncaya kadar Mela ve Rovni'nin çatışmaları gitgide artarak sürecektir. Bu çatışmanın

etkisi, ses, müzik, ışık, efekt, oynayış, mimik, aksiyon gibi bütün sahne öğeleriyle artırılarak çok gerilimli hava içinde oyun sürecektir, seyirci hep merak ve ikircim içinde bırakılacaktır (Paker, 2008: 115).

Ancak “oyundaki gerilim-rahatlama duyguları uyandıracak gelişim ustaca kurgulanmıştır” (Paker, 2008: 115). Melâ ve Rovni, Mestini ve Lanfa’ya olan tutumları sayesinde seyirci az da olsa rahatlar. Çünkü çift bu tutum içinde komiktir. *Tut Elimden Rovni*’de, Aziz Nesin’in diğer yapıtlarında olduğu gibi (özellikle öykülerinde) kahkaha beklenilmesi yanıltıcı olur. Yazar, seyirciyi ağlamayla gülme arasında bir noktada sıkıştırır. Melâ ve Rovni’nin birbirlerine yabancılaşmaları, yalnızlıklarından kurtulma adına cansız nesnelere dört elle sarılıp, onlara birer insanmış gibi davranmaları elbette onları trajik kılmaktadır. Ancak seyircinin böylesine saçma bir durumu da kabullenmesi söz konusu olamadığından ve yazarın seyirci-oyuncu özdeşleşmesini ustaca engellemesinden dolayı, Melâ ve Rovni’nin yalnızlıkları trajik olmaktan kurtulur. Nitekim “denge” başlığı altında inceleyeceğimiz oyunun üçüncü bölümünde bu karamsar havanın tamamen ortadan kalktığını göreceğiz.

b- Telefon

İletişim aracı olarak bilinen telefon, *Tut Elimden Rovni*’de bu özelliğinden tamamen uzaklaşır ve kişilerin yalnızlıklarını en iyi şekilde ifade eden bir şekle bürünür.

Melâ: (...) Bir müşteri yanlışlıkla kendi odası diye kapımızı açmaya kalkamaz mı? Kapı da mı vurulmaz... Belki bir sarhoş... Telefon da mı çalmaz? Hiç kimse kurtaramaz mı bizi? (Nesin, 1992: 183).

Telefon, Melâ ve Rovni’nin yaşamında bütün iletişimsel özelliklerini kaybetmiş, oyunda herhangi bir fonksiyonu olmayan sadece kişilerin yalnızlıklarını yoğunlaştıran iletişimsizlik aracı durumuna indirgenmiştir. Melâ ve Rovni arasındaki konuşmalar, telefonun bu bağlamdaki önemini vurgulamaktadır.

Rovni (*Melâ, telefon alıcısını kaldırınca*): Ne yapıyorsun?

Melâ: Hiç...

Rovni: Kime telefon edeceksin?

Melâ: Kahve içmek istiyorum, kendime kahve söyleyeceğim...

Rovni (*Elinden alıcıyı alarak*): Bırak onu... (*Melâ’yı iter. Melâ Lanfa’nın yanına oturur. Susma*) Gerçekten kahve mi içmek istedin?

Melâ: Hayır... Bir yabancı ses duymak istemiştin. Sıkılıyorum... (*İçer*) (Nesin, 1992: 185-186).

c- Kapı

Dış dünyaya açılan, dışarıyla iletişimi sağlayan kapı, tıpkı telefon gibi gerçek hayattaki fonksiyonundan tamamen uzaklaşmıştır. Öyleki, kapının açılması ve o kapıdan birilerinin girmesi, oyun kişileri için son derece önemli olup heyecan uyandırıcıdır.

Melâ: Tanıdığım tanımadığım... En sevmediğim birisi bile olsa... Tek şu kapı açılsın, birisi girsin... (Nesin, 1992: 182).

Kapının açılma ümidi içinde Melâ'nın beklentisi devam eder. Gelecek olan bir kedi olsa bile... Melâ'nın deyimiyle, yeter ki "canlı bişey" olsun.

Melâ: (*İçer*) Zaman geçmiyor hiç, durmuş gibi... Birisi gelse...

Rovni: Kim gelebilir?

Melâ: İlle de insan değil. Bir kedi bile olsa... Canlı bişey... (*Bir hava cereyanıyla kapı gıcırdayarak açılır. İkisi birden merakla kapıya bakarlar*) (Nesin, 1992: 200).

Hava cereyanının neden olduğu normal bir kapı gıcirtısı çiftte olağan dışı bir merak uyandıracak kadar önemlidir. "Belki" tanıdık tanımadık birilerinin kapıyı çalma umudu çifti umutlandırır. İçinde buldukları durumdan onları kurtaracak, yalnızlıklarını paylaşacak biri, bir canlı beklentisi Melâ'yı coşkulandırır.

Melâ (*Coşkulu*): Belki otelden biri, bir garson gelir. Kapıyı vurup bişey istiyor musunuz, diye sorar. Belki bu gece gösterimiz olan kulüpten ararlar (Nesin, 1992: 183).

Melâ ve Rovni'nin buldukları odanın kapısı oyun boyunca hiç açılmaz. İçinde buldukları bu klostrofobik ortam kapının sürekli kapalı tutulmasıyla daha da artacaktır. Kapıyı zorunlu olarak gösterilerini sunmak üzere açarlar.

3- Mekân ve Zaman

Tut Elimden Rovni'de tıpkı Lanfa, Mestini ya da telefon, kapı gibi zaman ve mekân da oyun kişilerinin yalnızlığını okuyucu-seyirciye hissettirmek için kullanılmıştır.

Melâ ve Rovni, gösterileri için yabancı bir kente gelirler. Gösterilerinin dışında zaman geçirdikleri mekân, ya kapalı bir otel odası ya da soyunma odasıdır. Bu bağlamda çift birbirlerine olduğu kadar dış dünyaya da yabancılaşmıştır. Ne dışarı çıkarlar ne de birilerini kabul ederler. Dış dünya ile bağlantıları sadece gösteri esnasında olur. Türk tiyatrosunda iki kişilik oyunlar üzerine makaleleri olan Prof. Dr. Âbide Doğan, bu çalışmalarda Aziz Nesin tiyatrosuna da geniş yer verip, özellikle iki kişilik oyunlarda mekânın ve zamanın oyun kişilerinin yalnızlığı konusundaki önemine değinmiştir.

Bu oyunlarda mekân da önemlidir. İki kişi genellikle bir apartman dairesinde bir oda, mutfak veya salonda bir araya gelir ve bazen bir oyun oynarlar. Bu mekânlar yine genellikle dış dünya ile ilgisizdir. Açılmayan bir kapı, çalmayan bir telefon, tik taklarıyla hiç geçmeyecekmiş gibi gelen zamanı belirleyen bir saat unutulmuşluğun ya da yalnızlığın göstergesi olur (www.turkbilig.hacettepe.edu.tr).

Bu ortam, oyun kişilerinin içinde buldukları çıkmazları gösterir.

Melâ: Boğulur gibi oluyorum... (*Yakasını açar*) Ah biri gelse, birisi geliverse...
(...)
Ah geliverse şimdi biri ... Bir süre olsun kurtulsak bu boğuntudan
(Nesin, 1992: 182-183).

Sürekli bir beklenti içinde olan Melâ ve Rovni için zaman ağır ilerler ve adeta durma noktasına gelir. Yaşadıkları günü, tarihi, saati hatırlamakta bile güçlük çekerler.

Rovni: (...) Hangi aydayız?
Melâ: Bilmem... Nisan galiba...
Rovni: Ayın kaçtı?
Melâ: Yirmiiki olacak herhalde...
Rovni: Yirmiiki, yirmiüç... Belki de yirmibeş... Saat kaç?
Melâ (*Kol saatine bakarak*): Onbuçuk... Ama geri kalıyor saatim.
Rovni: (...)
Nisan'ın yirmiiki ya da otuzbeşi, saat de onbuçuk yada onbir...(Nesin, 1992: 248).

4 - Denge

Üç bölümden oluşan *Tut Elimden Rovni*, üçüncü bölümde farklı bir safhaya girer ve Aziz Nesin eserlerine yakışır bir biçimde sonlanır. Çünkü yazar her ne kadar oyunlarında yalnızlık, ölüm, yaşlılık gibi trajik konuları sıkça işlese de, seyircisini güldürmeyi başaran ve Öner Yağcı'nın dediği gibi “ o bir simyacı gibi gözyaşlarından gülmece yaratan bir yazardır” (Yağcı, 1997: 11). En acı olaylar bile, onun kalemi sayesinde okunabilir ya da izlenebilir duruma geçer. *Tut Elimden Rovni* oyununu izleyen seyirci, kahaçalara boğulmaz ama yüreğinde bir burukluk, yüzünde hafif bir gülümseme ve kafasında ilişkilerini bir kez daha gözden geçirme gereği duyarak salondan ayrılır.

“Nesneler” başlığı altında da belirttiğimiz gibi, Mela ve Rovni'nin yalnızlığıyla karamsar bir havaya bürünen oyun, oyun kişilerinin Lanfa ve Mestini'ye olan absürd yaklaşımları sayesinde bunaltıcılığında yavaş yavaş kurtulur ve nihayet üçüncü bölümde Melâ ve Rovni'nin birbirlerine olan olumlu tutumlarıyla ortadan kalkar, seyirciye rahat bir nefes aldırır. Bu bölümde yazar, evlilikte sağlıklı bir iletişimin reçetesini sunarak Melâ ve Rovni'yi yalnızlıktan kurtarmaya çalışır. Birinci ve ikinci bölümün tam tersine, onlar artık didişip duran kişiler değil, birbirini gerçekten dinleyen, yalnızlıklarını haykırmak yerine bunun nedenleri üzerinde konuşan bir çift olarak karşımıza çıkarlar.

Melâ, içinde buldukları duruma son vermek için ayrılma kararı alarak, evi terk etmek istemektedir. Bu davranışıyla, bir anlamda Rovni'nin yıllardır süre gelen ve iş hırsından kaynaklanan körlüğüne de son verecektir. Güçlü görünen, hırs tutkunu Rovni, başarısında büyük rolü olan, daimi destekleyicisi Melâ'yı kaybetme korkusuna kapılır. Melâ'yı bu davranışından geri çevirmek için bir çocuk gibi ona yalvarır.

Rovni: (...) Zayıfım, güçsüzüm... Ama güçsüzlüğümü, zavallılığımı herkesten gizlemek zorundayım.(...)” (Nesin, 1992: 217).

(...)

Yardım et Melâ! (...) Güçsüz yanıma destek ol, düşmiyeyim, dayan Melâ!” (Nesin, 1992: 220).

(...)

Sen olmayınca her şeyi yitirdiğimi gördüm kaç kez... Bunu açıklamaktan çekinmiyorum (Nesin, 1992: 232).

Nihayet Melâ'nın hayatındaki önemini fark eder. Bunca zaman yakınmalarına kulak tıkadığı karısıyla oturup konuşmayı dener ve yıllardır sormakta geciktiği, açıklığa kavuşturmak istediği soruna cevap ister.

Rovni: İçimi, sönmeyen bir ateş gibi yakan bu meraktan kurtulacağım.

Melâ: Nedir öğrenmek istediğin?

Rovni: Daha önceki çocuklarımı aldırmanı söylediğim zaman, hiç karşı koymadan hastaneye yatıp ameliyat olmuşsun. Ama bu sonuncusuna, Lanfa'ya gebe kalınca, ille de doğurmak istedin. Neden? Hem de doktorlar sana onu doğurmanın çok tehlikeli olduğunu söylemişlerdi. Ölümü bile göze aldın.

Melâ: Doktorlar son çocuğumu aldıklarında bundan sonra gebe kalmaman çok tehlikeli olduğunu söylemişlerdi. O zaman bütün umutlarım kırıldı, yaşamamın hiçbir anlamı kalmadı. Seni canbazlığın dünyaya bağlıyordu, ama beni? Hiçbişey... (...) Yeter ki o doğsun, bizden, ikimizden bir varlık kalsın dünyada istedim.

Rovni (*Melâ'nın saçlarını okşayarak*): Niçin şimdiye kadar bunu bana söylemedin?

(...)

Yıllardır süren bir fırtınanın sonundaki dinginlik bu. Şimdi dostça konuşabiliyoruz da onun için soruyorum (Nesin, 1992: 242-244).

Karı-koca arasındaki yalnızlık duvarları yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlar. Konuştukça, birbirlerini dinledikçe, iletişim kurabildikleri görülür. Sanki ilk defa karı-koca kimliklerinden sıyrılıp daha dostça, arkadaşça konuşmayı denerler. Melâ da yıllar önce Rovni'ye ihanet eden kadının Rovni tarafından öldürülmüş olabileceği söylentilerinin gerçekliği konusunda açıklama bekler. Rovni de bütün samimiyetiyle Melâ'ya anlatır.

Melâ. Benden gizlediğin anı defterini okuduğumu biliyorsun. (...) Anılarında bütün ayrıntılarıyla Mestini'yi nasıl öldürdüğünü yazmışsın. (...)

Rovni: Onu gerçekten öldürmüş olsaydım, defterime yazar mıydım hiç?

Melâ: Öldürmediysen niçin yazdın?

Rovni: Kendimi kurtarmak için... Aşağılık biriyle bana ihaneti haysiyetime dokunuyordu. Çalışmıyordum. Ama tasarımı uygulamış

gibi bütün ayrıntılarıyla yazdığım gecenin sabahı onu da bırakıp döndüm.

(...)

Melâ: Niçin şimdiye kadar bunları bana anlatmadın? (Nesin, 1992: 244-245)

“Niçin şimdiye kadar bunları bana anlatmadın?” sorusu Melâ ve Rovni tarafından sık sık tekrarlanır. Cevapsız kalan bu soru, onbeş yıllık evli olan Melâ ve Rovni çiftinin iletişim özetini sunmaktadır. Sırlar, buz parçaları gibi eridikçe, karşılıklı dinlemeler arttıkça Rovni ve Melâ'nın yakınlaşmaları da artar. Zaman zaman ilişkilerin masaya yatırılması, üzerinde konuşulması gerekliliğini göstermek istercesine Melâ tıpkı bir şair gibi evlilikle ilgili düşüncelerini dile getirir.

Melâ: Bütün karıkocalar bir denge kurmaya çalışırlar farkına varmadan da ondan bana öyle geldi, hepsi de canbazmış gibi... Denge kurabilenler birlikte yaşayabiliyorlar. Çünkü, iki kişinin denge kurabilmesi demek, birbirlerine gereksiniyorlar demektir. Tıpkı tel üstünde olduğu gibi... Biri düşse, öbürünün de dengesi bozulur (Nesin, 1992: 246-247).

Melâ, evliliğin ne denli hassas bir denge üzerine kurulu olduğunu göstermek adına karı koca ilişkisini ip üzerindeki cambazlara benzetir. Buna göre, evlilik ilişkisinde sevgi, saygı ve güven gibi her türlü duygu karşılıklı olduğu sürece anlam kazanır ve denge kurulabilir. Evliliğin gerçekten bir dengeden ibaret olduğu düşüncesini anlamakta güçlük çeken Rovni, Melâ'nın anlattıklarından etkilenmiş gibidir.

Rovni (*heyecanlı ve şaşkın*): Müthiş bir şey dediğin... Anlat! (...) Bu söylediklerin... Yıllardan beri içimde duyup da sözlendiremediğim... Daha doğrusu, ne olduğunu bitürlü anlayamadığım... (Nesin, 1992: 247).

Birinci ve ikinci bölümü dolup taşırın şikâyetler, söylenmeler, karşılıklı itişip kalkışmalar üçüncü bölümde yerini birbirini anlamaya ve birbirine tutunmaya çalışan iki insanın sevgi, güven dolu diyaloglarına bırakır. Önder Paker, Melâ'nın sözünü ettiği denge sayesinde karıkocanın yalnızlıklarından kurtulabileceklerini belirtir.

Sonunda ikisi de birbirlerini anlamak için gayret sarf etmeye, birbirlerinin elini tutmak zorunda olduklarına, bu kez içten inanırlar. (...) Rovni ve Melâ'nın birbirleriyle bir denge kurabildiklerini, bunu sevgiyle sürdürebileceklerini anlamalarıyla, kişisel yalnızlık duygularından kurtulmaya başladıkları görülür (Paker, 2008: 115).

Bu denge sayesinde, Melâ artık, birilerinin gelmeyeşinden şikayetçi değildir. Kocasına duyduğu sevgi ve ilgi karşılık bulmuştur:

Melâ: Kimseyi görmek istemiyorum... Yanlışlıkla kendi odası diye bir sarhoş filan gelmez değil mi? (...) (*Resepsiyona*) Allo... Bizi arayan olursa meşgul olduğumuzu söyler misiniz lütfen. Ya da burada olmadığımızı söyleyin. Teşekkür ederim. (*Telefonu kapatır*) Kimseyle konuşmak istemiyorum (Nesin, 1992: 247-248).

Öyle ki, onların yalnızlık sembolleri olan Mestini ve Lanfa'da ilk bölümdeki önemini kaybeder. Karı kocanın birbirine olan yakınlığı bu iki nesnenin çekiciliğini yok etmiştir.

Melâ: Hayır, istemiyorum. Lanfa da gerekli değil artık... Büyüsü bozulmuş gibi her şeyi sana anlattıktan sonra... Onun da çekiciliği kalmadı (Nesin, 1992: 248).

Aziz Nesin oyun kişilerinin birbirleriyle ilişkilerini sadece karı-koca ilişkisi olarak sınırlamamak, oyunu çok boyutlu olarak düşünmek gerektiğini belirtir.

Oyunun iki kişisi Melâ ve Rovni karıkocadır; ama oyunda anlatılmak istenen bir karıkoca ilişkisi değildir. Bu oyunda dost, arkadaş, ortak, sevgili, karıkoca ve bunların benzeri durumdaki iki insanın ilişkisi ve bu ilişkiden doğan dramatik bir kesit sunulmaktadır (Paker, 2008: 108).

Yalnızlık, güvensizlik, şüphe gibi duygular, Nesin'inde belirttiği gibi sadece karı kocaya ilişkin değil, iki dost, iki arkadaş, anne çocuk her türlü ikili ilişkilerde yaşayabileceğimiz duygulardır. Bu bağlamda, *Tut Elimden Rovni* güvenin, sevginin, karşılıklı birbirini anlama çabasının olmadığı her türlü ilişkinin güçleşebileceğinin veya bitebileceğinin en güzel örneğidir. Nesin'in "sürekli ilişki zorunda kalan iki insanın durumu cambazlığa benzediği için, karıkoca Melâ ve Rovni cambazdırlar" (Paker, 2008: 108) ifadesi, ikili ilişkilerdeki zorluğa dikkat çekmek istediği içindir.

SONUÇ

Tut Elimden Rovni, aynı evi paylaşan ama birbirlerine yabancılaşmaya yüz tutmuş bir çiftin hikâyesidir. Uzun süren evlilik yıllarına rağmen, aralarında gerçek bir iletişim kurmayı başaramayan Melâ Rovni çifti için yalnızlık, artık kaçınılmaz bir son olarak ortaya çıkar. Çalışmamızda, üç bölümden oluşan oyunun öncelikle ilk iki bölümü üzerinde durarak çiftin yalnızlık nedenlerini irdelemeye çalıştık. Daha sonra, çiftin yalnızlıktan kurtulma çabasını gösteren üçüncü bölüm inceleme konumuz oldu. Bunu yaparken, Aziz Nesin'in yalnızlık gibi oldukça trajik bir konuyu nasıl büyük bir ustalıklarla ve kendine özgü tarzıyla işlediğini göstermeyi amaçladık.

Oyunda yalnızlık, iki farklı cinsin ortak sorunu olarak görünse de, insana özgü temel bir sorundur. Özellikle günümüz modern yaşamında insanların farkında olmadan birbirlerinden uzaklaştıkları hatta yabancılaştıkları bir ortamda iletişimsizlik ve bunun sonucu olarak yalnızlık kendini acımasızca hissettirmektedir. Aziz Nesin, Melâ ve Rovni'nin bireysel yalnızlık sorunundan yola çıkarak, aslında evrensel bir soruna işaret ediyor. Her ne kadar, oyunda yalnızlığı, karıkoca arasındaki iletişimsizliğe,

güvensizliğe, kuşkulara, büyük başarıları arzulatan hırslara bağlasak da, Nesin bir noktada yalnızlığın insana özgü olduğunu, insanların bundan kurtulmak için birbirlerine ihtiyacı olduğunu ve birbirlerine sıkı tutunmaları gerektiğini vurgulamak ister.

KAYNAKLAR

- Ceyhun, D. 1984, *Çağımızın Nasrettin Hocası: Aziz Nesin*, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Kabacalı, A, 1995, *Gözyaşından Gülmeceye Aziz Nesin*, Çağdaş Yayınları, İstanbul.
- Nesin, A, 1996, *Aziz Nesin Güncesi*, Düşün Yayıncılık, İstanbul.
- Nesin, A, 1992, *Bütün Oyunları-1*, Adam Yayınları, İstanbul.
- Nesin, A, 1992, *Bütün Oyunları-2*, Adam Yayınları, İstanbul.
- Nesin, A, 1992, *Bütün Oyunları-3*, Adam Yayınları, İstanbul.
- Paker, Ö, 2008, *Tiyatro Estetiği*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Yağcı, Ö, 1997, *Aziz Nesin Aydınlığı*, Engin Yayıncılık, İstanbul.
- Yüksel, A, 1997, *Çağdaş Türk Tiyatrosundan On Yazar*, Mitos Boyut Yayınları, İstanbul.
- (<http://www.turkbilig.hacettepe.edu.tr>).
- (http://www.nesinvakfi.org/aziz_nesin_feridun_andac.html).